

Kuramsal Derleme

Sınırların Kalktığı Bir Dünyada Özne: Kültürel Değişim ve Psikanalizde Yeni Ruhsal YapılanmalarEylül Ceren DEMİR*¹ ¹Adıyaman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Adıyaman, Türkiye**Makale Bilgisi****Anahtar Kelimeler:**

yeni ruhsal yapılanmalar, kapitalist söylem, Charles Melman, yeni ruhsal yapılanmaların ekonomi kuramı

Öz

Bu çalışma, Freud ve Lacan'ın teorik mirası üzerinden kültürel dönüşümün bireysel ve toplumsal ruhsallık üzerindeki etkilerini psikanalitik bir perspektifle incelemektedir. Toplumsal söylemdeki değişimler, özellikle kapitalist söylemin belirleyici etkisiyle, doğrudan öznenin ruhsal yapılanmasını dönüştürmektedir. Liberal ekonominin teşvik ettiği zevk odaklı kültür, özneyi sürekli bir tatmin arayışına sürüklerken, "normal" olanı düzenleyen sınır ve yasakların işlevini yitirmesine yol açmaktadır. Zevk fazlasının (jouissance) teşvik edildiği bu düzende Baba'nın-Adı ve simgesel yasaklara ilişkin referanslar ortadan kalkmakta, her şeyin mümkün olduğu bir dünya vaadi öne çıkmaktadır. Melman'ın Yeni Ruhsal Yapılanmaların Ekonomi Kuramı çerçevesinde modern toplumun özgürleşme ve sınırsızlık söylemi, teknolojinin de etkisiyle, öznenin Büyük Başka ile kurduğu bağı zayıflatmıştır. Bilgisine değer verilen bir Büyük Başka'nın yokluğu, özneyi kılavuzsuz bırakmış, toplumsal ve bireysel düzeyde "atopik özneler" in ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu bozulma, öznenin sınırı farklı düzlemlerde – özellikle beden üzerinden deneyimlenen semptomlar ya da "banal perversiyon" olarak adlandırılan ara yapılar – aracılığıyla kurmasına yol açmıştır. Bu yapılanmalar, bireylerin geçmişi, kültürel referanslara ve Büyük Başka'ya karşı borç hissinin ortadan kalkmasıyla ilişkilidir ve eksiklik kabulünü zorlaştırarak kronik bir tatminsizliği beslemektedir. Sonuç olarak çalışma, modern ruhsallıkta yaşanan dönüşümlerin yalnızca bireysel değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel dinamiklerle iç içe olduğunu vurgulamakta; psikanalizin bu değişimleri anlamada güncelliğini koruyan bir kuramsal ve klinik çerçeve sunduğunu ileri sürmektedir.

Abstract**Keywords:**

new psychic economies, capitalist discourse, Charles Melman, the theory of new psychic economies

This study examines the impact of cultural transformation on individual and collective psychic life through the theoretical legacy of Freud and Lacan. Shifts in social discourse—particularly under the influence of capitalist discourse—directly reshape the psychic structure of the subject. The pleasure-centered culture promoted by liberal economy drives the subject into a perpetual search for satisfaction while simultaneously devaluing limits and prohibitions that once defined the "normal." In a society where surplus jouissance is encouraged, references to the Name-of-the-Father and symbolic law gradually dissolve, giving rise to a world structured around the illusion that "everything is possible." Within Melman's framework of the New Psychic Economies, the promise of emancipation and boundlessness—further amplified by technological developments—weakens the subject's relation to the Big Other. The absence of a Big Other whose knowledge is recognized leaves the subject without guidance, fostering the emergence of "atopic subjects" at both individual and collective levels. This disruption compels the subject to inscribe limits elsewhere, most visibly through bodily symptoms or through the structural configuration termed "banal perversion." Such formations reflect the loss of symbolic debt toward tradition and the Big Other, undermining the acceptance of lack and fueling a state of chronic dissatisfaction. In conclusion, the study argues that transformations in modern subjectivity cannot be understood apart from their cultural and social contexts. Psychoanalysis, attentive to lack, desire, and symbolic mediation, remains a crucial framework for interpreting these new psychic configurations and their clinical manifestations.

* Sorumlu Yazar, Adıyaman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Adıyaman, Türkiye
e-posta: dr.eylulcerendemir@gmail.com
DOI: 10.31682/ayna.1775238
Gönderim Tarihi (Received): 01.09.2025; Kabul Tarihi (Accepted): 24.11.2025
ISSN: 2148-4376

Giriş

Bilinçdışının keşfinin üzerinden yüz yılı aşkın bir süre geçmiş; bu süre zarfında psikanalizin doğduğu kültürel bağlam ile günümüzün kültürü, teknolojisi, inanç sistemleri ve gündelik yaşam pratikleri arasında köklü dönüşümler yaşanmıştır (Dimitriadis, 2024). Bu dönüşümün en somut göstergelerinden biri, Freud'un klinik pratiğinde sıkça karşılaşılan semptom örüntülerinin günümüzde giderek seyrekleşmesidir. Nitekim Freud'un hipnoz çalışmaları kapsamında Charcot'yu ziyaret etmesine de zemin hazırlayan ve Charcot'nun ün kazanmasında önemli rol oynayan konversiyon vakalarına günümüzde nadiren rastlanmaktadır. Geçmişte yaygın biçimde gözlemlenen; kol ya da bacak felçleri, görme kayıpları gibi organik bir temele dayanmayan konversif semptomlar geri çekilmiş; buna karşılık, tarihsel olarak daha önce bu biçimde tanımlanmamış yeni semptom örüntüleri ve ruhsal hastalık görünümleri ortaya çıkmıştır (Melman, 2002). Bu durum, kültürel dönüşümlerin ruhsallık ve semptom üretimi üzerindeki etkilerinin nasıl kavramsallaştırılabileceği sorusunu güncel ve merkezi bir problem hâline getirmektedir. Kültürle birlikte öznenin arzuya, hazza ve sınıra ilişkin örgütlenmesinin de dönüşüme uğradığını söylemek mümkündür. Psikanaliz ise bu dönüşümü, semptomu yalnızca bireysel bir patoloji olarak değil, tarihsel ve kültürel bağlam içinde şekillenen bir oluşum olarak ele alan özgül bir kuramsal çerçeve sunarak anlamlandırma olanağı sağlamaktadır.

Güncel kültürel yapı, öznenin kuruluşunu mümkün kılan yasa, eksik ve kastrasyon düzenekleriyle giderek daha belirgin bir gerilim içindedir. Freud ve Lacan, öznenin ruhsal yapılanmasının sınır koyucu ve yasa koyucu bir baba işlevine dayandığını vurgulamışlardır (Evans, 1996). Bu vurgu, yalnızca yasaya değil, aynı zamanda eksiğin kabulüne ve jouissance'tan (zevk fazlası) feragat edilmesinin zorunluluğuna işaret etmektedir (Lacan, 1962–1963/2016). Diğer bir deyişle, kastrasyon öznenin kurulumu açısından merkezi bir işleve sahiptir. Ancak kültürel koşulların dönüşümüyle birlikte, ruhsallığın bu temel yapıdan uzaklaştığı ve farklı bir düzlemde yeniden örgütlenmeye başladığı görülmektedir. Modern dünyada, anne ile olan bütünlüğün imkânsızlığına işaret eden eksiğin yerini, bu imkânsızlığı ortadan kaldırmayı vaat eden ve gerçeğin sınırlarını zorlayan teknolojik olanaklar almıştır (Melman, 2010). Günümüzde sınırların yerini sınırsızlık, imkânsızlığın yerini ise olanaklılık almıştır (Dufour, 2011). Bu kültürel dönüşüm, yeni ruhsal yapılanmaları ve bunlara eşlik eden patolojik görünümleri beraberinde getirmektedir. Sınırların silikleşmesi, öznenin ruhsallığını derinden etkileyerek sınırlarla ilişkili yeni semptom biçimlerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır (Lebrun, 2007). Günümüzde kliniklere başvuran bireylerde jouissance ve bedenle ilişkili bağımlılıklar, yeme bozuklukları, dikkat sorunları ve depresyon gibi görünümler giderek daha sık gözlemlenmektedir (Dimitriadis, 2024). Bunun yanı sıra, sanal gerçekliğin gerçek olana tercih edilmesi, şiddetin sıradanlaşması ve otorite figürlerinin meşruiyetini yitirmesi gibi

toplumsal ve bireysel düzeydeki olgular da dikkat çekmektedir (Melman, 2010). Bu bağlamda, bu çalışma, kültürel dönüşümün yarattığı yeni ruhsal yapılanmaları, güncel klinik pratikte gözlemlenen semptomatik değişimleri ve psikanalizin bu değişimlere sunduğu kavramsal ve klinik yanıtları tartışmayı amaçlamaktadır.

Klinik Yapıların Kurulumu

Freud, psikanalizin keşfine zemin hazırlayan semptomları bastırma¹ kavramı üzerinden ele almış; bastırmanın kültürel dinamikler tarafından şekillendiğini ve nevrozun da bu bağlamda ortaya çıktığını ileri sürerek psikanalitik kuramın temellerini inşa etmiştir. Lacan ise bu yaklaşımı daha ileri taşıyarak, ruhsal yapılanmanın yalnızca özneye içkin bir süreç olarak değil, simgesel düzenle ilişkili bir çerçevede düşünülmesi gerektiğini vurgulamıştır. Kültür ile bastırma arasındaki bağı yeniden yorumlayan Lacan, psikanalitik çalışmanın merkezine bireyin simgesel düzen ve yasayla kurduğu ilişkiyi yerleştirmiştir. Bu doğrultuda Lacan'ın kuramında, Freud'dan farklı olarak Büyük Başka ve Baba-nın-Adı gibi kavramlar merkezi bir önem kazanmıştır.

Lacan, klinik yapıları öznenin Baba-nın-Adı ile kurduğu ilişki üzerinden kavramsallaştırır. Bu ilişki, öznenin yasakları ve sınırları temsil eden Büyük Başka ve Baba-nın-Adı ile simgesel düzeyde kurduğu bağa karşılık gelmektedir (Fink, 1997). Büyük Başka, öznenin toplumsal ve simgesel düzenle olan ilişkisinin temelini oluştururken, Baba-nın-Adı bu düzene girişin kritik bir aracı olarak işlev görür. Öznenin, Baba-nın-Adı karşısında geliştirdiği savunma mekanizması, onun klinik yapısını belirleyen bir göstergedir (Fink, 2007). Nevrozda, Baba-nın-Adı annenin arzusunun gösterenine denk düşer ve bastırma mekanizması kullanılır. Bastırma, nevrozun temel işleyiş biçimidir; özne bu süreçte arzusunu yasayla sınırlandırır. Bu sınırlama çocuğun kendi arzusunu üretebileceği bir alan açar ve simgesel düzenle bağ kurmasını sağlar (Lacan, 1962-1963/2016). Perversiyonda, Baba-nın-Adı'nın annenin arzusuna denk düştüğü durum inkâr edilir. Pervert yapıdaki özne, yasayı bilir ancak aynı zamanda bu yasayı ihlal etmekten de haz alır. Bu nedenle perversiyon, yasanın hem varlığını hem de inkârını içeren bir gerilim üzerine kuruludur (Fink, 1997). Psikozda ise Baba-nın-Adı bütünüyle devreden çıkmıştır. Lacan bu duruma Baba-nın-Adı'nın hesaptan düşmesi adını vermektedir. Baba-nın-Adı'nın eksikliği, öznenin simgesel düzenle bağ kuramamasına neden olur ve bu durum, genellikle gerçeklik algısında kırılmalara yol açar (Fink, 2007). Diğer bir deyişle, Baba-nın-Adı olarak adlandırılan metafor, medeniyetin kurulumunu sağlayan ilk bastırmayı mümkün kılan temel ögedir. Baba-nın-Adı, bir gösteren olarak, tıpkı Totem ve

¹ Bastırma, Freud'a göre bilinçdışı süreçlerin temel savunma mekanizmasıdır; kabul edilemez dürtü, düşünce ya da anıların bilince erişmesini engelleyerek bilinçdışında tutulmasıdır. Bastırma, semptomların ve nevrotik çatışmaların oluşumunda merkezi rol oynamaktadır (Freud, 1920/2016).

Tabu'daki ilkel baba² gibi, fiziksel olarak var olmasa da adı ve temsil ettiği yasaklarla varlığını sürdürür. Bu metafor, öznenin kurulum sürecine müdahale ederek onun simgesel düzende bir yer edinmesini sağlamaktadır (Fink, 1997; Özkan, 2020). Bu anlamda Baba-nın-Adı etrafında örgütlenen klinik yapılar, öznenin simgesel düzende bir yer edinmesini mümkün kılarken, aynı zamanda onun jouissance ile kurduğu ilişkinin de hangi sınırlar içinde düzenleneceğini belirlemektedir.

Özne Kurulumunda Kastrasyon ve Jouissance Kavramları

Simgesel düzen hem öznenin kurulumu hem de toplumsal sürekliliğin sağlanması açısından merkezi bir öneme sahiptir (Özkan, 2020). Arzunun ortaya çıkabilmesi için öznenin yasaya tabi olması gerekmektedir; Lacan'a göre bu süreç, jouissance'tan feragatle birlikte başlamaktadır. Jouissance, çocuğun enest yaşağını henüz bilmeden anneye simbiyotik bir ilişki içinde olduğunu varsaydığı dönemde deneyimlediği zevke işaret eder ve öznenin bireyleşmesi, bu sınırsız zevkten vazgeçmesiyle mümkün hâle gelir. Çocuğun birey haline gelebilmesi hem kendi eksikliğini hem de annenin eksikliğini fark etmesiyle mümkün olmaktadır. Çocuk, annenin yalnızca kendisiyle ilgilenmediğini ve kendi dışında başka şeyler de arzuladığını gördüğünde, annenin eksikliğini kavrar. Bu eksiklik üzerine düşünürken, kendi eksikliğiyle de ilişki kurarak, "Annem (Büyük Başka) benden ne istiyor?" sorusunu sorar (Lacan, 1962-1963/2016). Bu soru, özne kurulumunda belirleyici bir role sahiptir, çünkü annenin arzusunu anlamaya çalışırken çocuk, imgesel düzeyde bir fallus konumuna yerleşmeye çalışmaktadır (Ergün ve diğerleri, 2022). Klinik pratikte sıkça karşılaşılan "Annem benden ne istiyor?" veya "Ben annem için ne yapabilirim; annem için ne olabilirim?" gibi sorular da bu imgesel fallus konumuyla ilişkilidir. Bu durumun günlük hayattaki örnekleri, küçük çocukların annelerine duyduğu bağlılıkta ve onların isteklerini yerine getirme arzusunda da gözlemlenebilir. Bu yüzden başta olduğu var sayılan bütünlüğe dönme isteği ile birlikte "Annem benden ne istiyor?" sorusu özne kurulumunda çok büyük bir öneme sahiptir. Nitekim bu soru oldukça kaygı vericidir de çünkü çocuk, bu soruya yanıt ararken yutulma tehdidi ile karşı karşıya kalmaktadır (Hekimoğlu ve Bilik, 2020). Çocuğu bu tehditten kurtaracak şey ise sorunun cevabında gizlidir: Annenin arzusu simgeselleştirilmesi. Bu şekilde, çocuk için bu kaygı verici durum hafifler ve çocuğun kendi arzularını oluşturabileceği bir

² İlkel baba, Freud'un Totem ve Tabu'da (1913/2010) geliştirdiği mitsel anlatıdır. Hikâyeye göre, bütün kadınları tekeline alan "ilkel baba", oğullarını hem kadınlardan hem de güçten mahrum bırakmaktadır. Akabinde oğullar birleşerek babayı öldürür ve onu yerler. Nitekim bu "baba cinayeti", paradoksal biçimde babanın otoritesini ortadan kaldırmaz; tam tersine, onun gücünü ve yaşağını daha da pekiştirir. Çünkü baba öldükten sonra adıyla ve koyduğu yasaklarla geri döner. Böylece hem enest yaşağı hem de kültürel düzenin temeli atılır. Lacan, bu miti "Baba-nın-Adı" metaforunu açıklamak için yeniden okur: Lacan'ın okumasına göre baba biyolojik ya da fiziksel bir kişi olmak zorunda değildir; esas işlevi, arzuyu düzenleyen yasa ve dilin temsilcisi olmaktır. Dolayısıyla "ilkel baba", simgesel düzenin kuruluşunu sağlayan ilk bastırmayı mümkün kılan kurucu figürdür (Freud, 1913/2010; Lacan, 1955-1956/1988; Baltacı ve Bilik, 2023).

simgesel boşluk açılır. Bu boşluk, Baba-nın-Adı'nın çocuğa attığı "kesik" ile bağlantılıdır. Annenin arzusu Baba-nın-Adı ile simgeselleştirilir. Bu sayede, anne ve çocuk arasındaki simbiyotik ilişkinin imkânsızlığını gösterir ve nesne a dediğimiz, bu imkânsızlığı temsil eden boşluğu açığa çıkarır. Çocuğun jouissance'tan feragat etmesi de bu kesikle birlikte gerçekleşir (Lacan, 1962-1963/2016; Hekimoğlu ve Bilik, 2020). Bu feragat özne için gereklidir. Kastrasyon öncesi kısıtlanmamış olan jouissance, beraberinde yutulma riskini de getirdiğinden özne için dayanılması mümkün olmayan bir “zevke” tekabül etmektedir (Lacan, 1962-1963/2016). Kastrasyon sayesinde bu dayanılması güç zevk imgeselden simgesele geçerek tahammül edilebilir bir seviyede deneyimlenmektedir. Ancak ensest yasasının devre dışı kaldığı durumlarda, tıpkı Oedipus mitinde³ olduğu gibi, tahammül edilemeyen duygular kendini gerçeklik düzleminde ifade eder. Eşinin annesi olduğunu bilmeden, annesiyle evlenip çocuk sahibi olduğunu öğrenen Kral Oedipus'un kendi gözlerini oyması, bu sürecin dramatik bir örneğidir. Bu nedenle Lacan, kastrasyon öncesi dönemdeki anneyi “das Ding” olarak tanımlar ve öznenin bilinçdışı bir arayışla ömür boyu onu yeniden bulma umuduyla hareket edeceğini söyler (Baltacı ve Bilik, 2023). Diğer bir deyişle, özne, yeniden birleşme, anne ile simbiyotik ilişkiye dönme, tam olma zevkine kastrasyon sayesinde karşı koyabilmektedir.

Liberal Ekonomi, Kapitalist Söylem ve Özne Üzerine

Psikanalizin çalışma prensibi ile tamamen ters yönde ilerleyen kültürdeki ve söylemdeki değişiklikler 70'lerden beri tartışılmaktadır (Dimitriadis, 2024). Filozoflar, düşünürler ve psikanalistler bu gelişmeleri yakından takip etmiş ve tehlikeye işaret etmişlerdir. Bu bağlamda, Jean-Pierre Lebrun (1997) yayımladığı “Sınırların olmadığı bir dünya” (A World Without Limits) adlı kitabında kültürdeki ve toplumsal alandaki değişiklikler hakkında şöyle demiştir:

Günümüzde analizin yeniliği, gücü ve geçerliliği bizim için daha da açık bir hale geldi. Artık mesele toplumdaki basit değişiklikleri ve bunların her bireyin özneliliği üzerindeki etkisini ortaya çıkarmak değildir. Mesele zaten hali hazırda özne üzerinde çok büyük etkileri bulunan, eşi görülmemiş bir mutasyonu incelemek haline gelmiştir. Bu etkiler hem toplumu hem de bireyi bir bütün olarak etkilemektedir. Dizginsiz bir liberal ekonomiyle önceki jenerasyonlara borcu olmadığını, onlardan bağımsız

³ Sophokles'in Kral Oedipus (MÖ 429) tragedyasından esinlenen Freud, Oedipus mitini psikanalizin kurucu kavramlarından biri haline getirmiştir. Mitolojide Oedipus, bilmeden babasını öldürür ve annesiyle evlenir; bu olay, ensest yasağının ihlali ve baba cinayetinin birleştiği dramatik bir anlatı haline gelir. Freud, bu öyküyü her çocuğun gelişiminde yaşadığı bilinçdışı arzu ve çatışmaların sembolü olarak yorumlamıştır. Lacan ise miti, öznenin simgesel düzene giriş süreciyle ilişkilendirmiş; “Baba-nın-Adı”nın devreye girmesiyle arzusunun sınırlandığını ve ensest yasağının öznenin yapılaşmasında kurucu rol oynadığını ileri sürmüştür (Freud, 1913/2010; Lacan, 1955–1956/1988).

olduğunu düşünen bir öznellik türü ortaya çıkmıştır. Günümüz kültürü, geçmişi silip atabileceğine inanan bir özne oluşturmaktadır (Lebrun, 1997).

Lebrun'un (1997) modern özneye ilişkin sözlerindeki "borç" ifadesi bilhassa önemlidir. Kendinden önceki jenerasyonla borcu olmadığını düşünen bir özne, öznenin kurulumunda var olan eksik kavramı ile temel bir uyumsuzluk içerisindedir. Özne, eksik diğer bir deyişle borç üzerinden yapılanmaktadır. Geçmişi silip atabileceğine inanan bir özne bu doğrultuda oldukça tehlikelidir. Burada geçmişten kasıt nedir? Aktarım, afiliasyon⁴, köklerle olan ilişki? Tüm bunlar öznenin simgesel ile olan bağlarını sağlayan temel öğelerle ilişkili kavramlardır. Öyleyse, özne aktarımı ve afiliasyonu reddederek, bir referans noktası olmadan hareket etmeye çalışmakta ve bunu "liberasyon -özgürleşme-" olarak tanımlamaktadır.

Marcel Gauchet (1998) ise Lebrun'un düşüncelerine destek vererek "Demokraside Din" (La Religion dans la Democratie) adıyla yayımladığı kitabında kültürdeki ve söylemdeki değişikliği liberal ekonomi ile ilişkilendirmiştir. Liberal ekonominin özne ile olan ilişkisini "Yeni algılamaya başladığımız sayısız antropolojik yansımaları olan bir piyasa modelinin içselleştirmesi" üzerinden tanımlamıştır. Bu tanım, kültür üzerinde etkin olan ekonomik anlayışın öznenin ruhsallığı üzerinde nasıl doğrudan etkileri olabileceğine dair bir kabul içermektedir. Tomsic (2016), liberal ekonominin özne üzerindeki etkisini süperegönün taleplerinin şekil değiştirmesiyle ilişkilendirmektedir. Öznenin zihinsel yaşamındaki kültürel taleplerle ilişkili olan süperego⁵, liberalizm ve beraberinde getirdiği kapitalist söylem ile kültürel bir norm olarak keyif almanın zorunluluğuna işaret etmektedir. Cinsel özgürleşme ile birlikte liberalizmde özne "birine zarar vermediği sürece" zevk almakta özgürdür ve zevk almalıdır (Butler, 2004). Bu zevk alma zorunluluğu, aynı zamanda zevk fazlası olarak tanımlanan jouissance'tan feragat edilmemesi anlamına gelmektedir. Bu bağlamda Lacan (1956-1957/2020), kapitalizmin özne üzerindeki etkisini şu sözlerle anlatmaktadır: "*Kapitalist söylemin en önemli ayırıcı özelliği "Verwerfung" yani simgeselin tüm alanlarını reddetmektir. Bu reddetme, kastrasyonun reddedilmesine denk gelmektedir.*" (Lacan, 1956-1957/2020).

Kastrasyonun reddedildiği bir dünyada sınırlar çözülmekte ve her şey olanaklı hâle gelmektedir. Postmodern düşüncenin önemli isimlerinden Jean-François Lyotard, 1979

⁴ Afiliasyon, öznenin kendini belirli bir tarihsel, kültürel ya da kuşaksal bağlama yerleştirmesi, yani kökleriyle ve öncülleriyle ilişki kurmasıdır. Bu kavram, sosyolojik literatürde de (Bourdieu, 1980/1990) aidiyet, kuşaklar arası bağ ve kimliklenme süreci anlamında kullanılır. Psikanalitik bağlamda ise öznenin "kökleriyle olan bağı"nı ve kendinden önce gelenlerin bıraktığı izlerle kurduğu ilişkiyi ifade eder. Özne, kökleriyle olan bu ilişkiyi reddettiğinde ya da borçtan azade olduğunu düşündüğünde, simgesel düzenle uyumsuzluk yaşar (Lacan, 1964/1998).

⁵ Freud'a göre süperego, öznenin zihinsel yaşamında ebeveynlerin ve kültürel otoritelerin içselleştirilmiş temsilidir. Vicdanın, döneminin ahlaki taleplerin ve yasaklarının kaynağıdır; bu şekilde öznenin bilinçdışı suçluluk duygularını ve cezalandırıcı yönlerini organize etmektedir (Freud, 1923/1961). Lacan ise süperego kavramını ters yüz ederek, yalnızca yasa koyan değil aynı zamanda keyif alma emrini dayatan bir yapı olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda süperego, kültürel ve ideolojik söylemler aracılığıyla özneye "keyif al" buyruğunu yöneltir; böylece günümüzde yasaklayıcı olduğu kadar zorlayıcı ve talepkâr bir işlev görmektedir (Lacan, 1959-1960/1992).

yılında yayımladığı “Post-modern Durum: Bilgi Üzerine Bir Rapor” (La condition postmoderne: Rapport sur le savoir) adlı eserinde bu dönüşümü, politiko-dini büyük anlatıların sona ermesiyle ilişkilendirmektedir. Lyotard’a göre bu anlatılar, en temelde öznenin dünyayı anlamlandırma biçimini, inanç sistemlerini ve ideolojik yönelimlerini belirleyen temel referans çerçevelerini oluşturmaktadır. Antik dönemin tek tanrılı anlatılarından modern dönemin Marksizm gibi özgürleşme vaat eden ideolojik metinlerine kadar uzanan bu anlatıların geçerliliğini yitirmesi, öznenin kendisini konumlandırabileceği ortak bir referans noktasının ortadan kalkmasına yol açmıştır (Dimitriadis, 2024). Bu anlatıların ilkel baba mitiyle kurduğu yapısal bağ göz önünde bulundurulduğunda, modern öznenin referanssızlığı, sınır ve yasa ile kurulan ilişkinin çözülmesiyle doğrudan bağlantılı görünmektedir. Onların modasının geçtiği bir dünyada modern özne kendisine referans olarak neyi alacaktır?

Lacan’dan ilham aldığını söyleyen Fransız düşünür Dany-Robert Dufour da (2011) Lyotard’ın (1979) “Post Modern Durum”da yazdığı modern zamana ilişkin değişikliklere karşı karışık duygular içerisinde olduğunu belirtmektedir. Dufour’a göre, Lyotard’ın vurguladığı geleneksel değerlerin çözülmesi, egoizm ve barbar bir kapitalizm tarafından beslenen bir bireyciliğin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Ancak Dufour (2011), bu bireyciliğin özellikle karıştırılmaması gerektiğini özellikle vurgulamaktadır. Dufour’a göre (2011) liberalizmin “her birey özgürdür ve kendisinden sorumludur” vurgusu, vaat ettiğinin aksine, özgürlükten ve öznellikten uzak bir bireycilik biçimi üretmiştir. Dufour (2011), bu durumu toplumun geçmişte çılgınlık olarak adlandırıp hoş görmediği davranışların bugün pazarlama stratejileriyle normalleştirilmesi üzerinden açıklamakta ve bunu “pleonexie ideali” olarak adlandırmaktadır. “Hep daha fazlası için açlık” anlamına gelen pleonexie, çağdaş kültürde sürekli daha fazlasını talep etmeye yönlendiren bir arzu düzenine işaret etmektedir: “Daha fazlasını iste!”⁶. Dufour’a (2011) göre piyasanın verdiği bu tarz mesajlar sadece piyasa ekonomisini değil, politikayı, simgeseli ve en önemlisi de ruhsal ekonomiyi etkilemektedir. Dufour (2011), liberal ekonominin sunduğu “sınırlar olmadan zevk al” mesajlı kampanyaların kapitalist söylemle doğrudan ilişkili olduğunu belirtmektedir. Kapitalist söylem⁷, özneyi sürekli olarak daha fazlasını istemeye yönlendirerek eksikliğin doldurulabileceği yanılsamasını üretir (Melman,

⁶ Bu slogan, ülkemizde ilk olarak 1999 yılında Kenan Doğulu ve Şebnem Ferah’ın Pepsi reklam kampanyası için seslendirdiği, dönemin gençleri arasında popüler bir cümleyle karşımıza çıkmıştır. Bu reklam, tüketicilere daha fazlasını istemeleri gerektiğini salık vermektedir.

⁷ Kapitalist söylem, Lacan’ın “dört söylem” matrisinin (Efendi, Üniversite, Histerik, Analist) bir türevi olarak ortaya koyduğu beşinci söylemdir. Klasik söylemler, özneyi yapısal eksiklikle (manque-à-être) karşı karşıya bırakan döngüler kurarken, kapitalist söylem eksiği dolaşımdan çıkarmaya çalışmaktadır. Kapitalist söylemde gösterenler zinciri kısa devre yapar: özne (\$) ile nesne küçük a (objet petit a) arasındaki mesafe ortadan kalkmış gibi görünür. Bu yapı, arzunun işleyişini dönüştürmektedir. Eksikten doğan arzu yerine, sürekli dolaşımda olan nesnelerin tüketimi üzerinden sahte bir tatmin imgesi sunulmaktadır (Žižek, 1999). Kapitalist söylem, özneye yapısal eksiğin kapatılabileceğini, “tamamlanmış” bir varoluşun mümkün olduğunu vaat eder; fakat bu vaat, her yeni tüketimle yeniden ertelenir. Bu nedenle kapitalist söylem, özneyi nesne küçük a’nın sonsuz devinimi içinde hapseder. Lacan’ın ifadesiyle, kapitalist söylem “iyi çalışır” çünkü dolaşım engellenmez; fakat tam da bu nedenle özneyi tükenmişlik, doyumsuzluk ve sürekli eksiklik deneyimiyle baş başa bırakmaktadır (Miller, 2005).

2010). Oysa psikanalitik bakış açısına göre ruhsal ekonomide arzunun tam anlamıyla tatmini mümkün değildir; eksik, öznenin yapısal çekirdeğini oluşturmaktadır (Evans, 1996). Eksikğin tıkandığı/kapanacağına dair yanılsamalar, özneyi rahatlatmak yerine, sınırsız özgürlük ve doyum vaadiyle daha yoğun bir kaygı üretmektedir (Hekimoğlu ve Bilik, 2020). Bu bağlamda Dufour (2011) simgesel düzlemde ölümün özne için bir sınır anlamına geldiğini, ancak çağdaş insanın bu sınırı çeşitli yollarla ortadan kaldırmaya çalıştığını söylemektedir. Simgesel düzenin yeterince işlemediği koşullarda özne, sınırı gerçek düzlemde üretmeye yönelmekte; beden, risk ve ölümle kurulan ilişkiler bu arayışın sahnesi hâline gelmektedir (Demir Hekimoğlu, 2023). Ekstrem sporlar, yeme bozuklukları ya da yoğun madde kullanımı gibi pratikler, modern öznenin bu anlamda ölüme meydan okuma biçimleri olarak değerlendirilebilir (Lebrun, 2007). Bu davranışları sınırları yeniden tesis etme ya da kaygıyla baş etme girişimleri olarak yorumlamak mümkündür.

Kültürel Dönüşümler ve Yeni Ruhsal Yapıların Ekonomisi

19. ve 20. yüzyıllar insanın yapabileceklerinin sınırlarının keşfedildiği, 21. yüzyıl ise sınırların kaldırıldığı bir dönem olarak tanımlanmaktadır. Melman'a (1997) göre, ideolojiler ve insanlık tarihinin dayandığı büyük kurucu metinler değerini yitirmiş, liberal ekonominin gelişimiyle birlikte "eğlen, zevk al!" dayatması bir emir haline gelmiştir. Teknolojik gelişmelerle birlikte postmodern düşüncenin etkisi, sınır ve yasa işlevlerinin daha da muğlaklaşmasına yol açmıştır (Žižek, 1999). Melman'a (2010) göre bu muğlaklaşma hem okullarda hem de toplumsal yaşamın genelinde şiddetin giderek daha görünür ve belirleyici hâle geldiği bir dünya üretmektedir. İnsanlık tarihinin başlangıcından beri var olan savaşlar ve soykırımlar gibi "meşru" şiddet biçimlerine ek olarak, şiddet artık gündelik yaşamda da aşırı bir biçimde kendini göstermektedir (Bauman, 2000). Bunun çarpıcı örneklerinden biri, sosyal medyada paylaşılan bir Twitter gönderisinde görülebilmektedir. Paylaşımda, 1990'lı yıllarda Türkiye'deki okullarda bulunan ve kasma, kürek, balta gibi aletleri içeren yangın köşelerinin günümüzde de var olması hâlinde, gündelik yaşamda şiddetin hangi boyutlara ulaşabileceği sorulmaktadır. Bu sorgulama, son yıllarda Mattia Ahmet Minguzzi ve Atlas Çağlayan vakalarında görüldüğü üzere, ergenler arasında gerçekleşen ölümcül şiddet olaylarının kamuoyunda artan görünürlüğüyle birlikte okunmalıdır. Söz konusu örnekler, şiddetin evrimi ve gündelik hayatta olağanlaşması açısından düşündürücü göstergeler sunmaktadır. Dufour'un (2011) işaret ettiği üzere, ölüme yönelik tutumun değişmesi, şiddetin giderek daha olağan bir davranış biçimi olarak ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Ölümün kutsallığını kaybederek sıradanlaşması, onun sınır ve son olma niteliğini zayıflatmıştır (Ariès, 1981/2008). Bu süreç, yaşamın sınırlarını zorlayan eylemlerin artmasına ve yaşama atfedilen kutsal

anlamın aşınmasına yol açmaktadır. Melman’a (2002) göre şiddet davranışlarındaki artış, tam da bu dönüşümle yakından ilişkilidir.

Lebrun’a (1997) göre günümüz insanı, karar verme süreçlerinde ve kendi durumunu değerlendirmede başvurabileceği “kılavuzlardan” giderek daha fazla yoksun kalmaktadır. Artık sınırları belirleyen bir çerçeve olarak gerçek düzlem, başka bir deyişle biyoloji dahi bu işlevi yerine getirememektedir. Gerçek düzlem üzerinden sınırın belirlenemediği bu koşullar, pratik düzeyde karmaşık sonuçlar doğurmaktadır. Örneğin, çocuk haklarıyla ilgili meselelerde sınırları belirlemek giderek daha zor hale gelmiştir. Angelina Jolie, Megan Fox ve Charlize Theron gibi ünlülerin küçük yaşta çocuklarının biyolojik cinsiyetlerinden farklı kıyafet ve görünümle kamuya yansıması ve iki yaşındaki bir çocuğun toplumsal cinsiyetini “kendi başına” belirleyebileceği yönündeki görüşlerin yaygınlaşması bu tartışmaları ve belirsizliği beslemektedir. Psikanalitik bakış açısına göre çocuk, ayrışma sürecini tamamlayana kadar Başka’nın arzusunun tahakkümü altındadır ve ebeveynlerinin bilinçdışı arzularından derinden etkilenmektedir (Dimitriadis, 2024; Lacan, 1956–1957/2020). Bu bağlamda Melman (2010), çocuklar söz konusu olduğunda cinsiyet değişimine ilişkin meselelerin ve bu süreçlerin yönetimine dair belirsizliklerin büyük bir titizlikle ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Benzer biçimde, evcil hayvanların ya da bebeklerin vegan beslenmeye zorlanması gibi pratikler, özgürleşme söyleminin gerçeğe ait sınırları inkâr eden yönlerine işaret etmektedir. Liberal ekonominin özgürlük vurgusu, bu anlamda özneyi giderek Başka’nın nesnesi konumuna itmektedir (Tomsic, 2016). Bu bağlamda kültürel değişimler, gerçeğin sınırlarının test edildiği yeni patolojileri de beraberinde getirmiştir. Örneğin anoreksiya antik dönemlerden beri bilinen bir olgu olsa da tarihsel olarak daha çok kadınlarda görülmüştür. Günümüzde ise anoreksiya ve diğer yeme bozuklukları hem kadınlarda hem de erkeklerde oldukça yaygın hale gelmiştir (Demir Hekimoğlu ve diğerleri, 2023). Benzer biçimde, 20 yıl önce adı bile anılmayan dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu günümüzde en sık karşılaşılan klinik tablolar arasındadır. Kanun koruyucuların kanunlarla oynadığı ve bunları ihlal ettiği örnekler de çoğalmıştır. Melman’a göre modern hukuk da benzer bir dönüşümden geçmekte; toplumun taleplerine yanıt veren bir araç hâline gelirken, simgesel olanı aşındıran bir biçimde genişlemektedir. Bu genişleme, geçmişte pervert olarak adlandırılan kimi edimlerin bugün yasal koruma altına alınmasına kadar varmıştır (Dimitriadis, 2024). Tüm bu gelişmeler, kültürel dönüşümler karşısında bireysel ve toplumsal düzeyde nasıl bir tutum alınacağına dair derin bir belirsizliğe işaret etmektedir.

Lebrun (1997), içinde yaşadığımız çağı değerlendirirken artık bu çağda asıl “mesele”nin bilgi üretmek olmadığını vurgulamaktadır. Ona göre, bir dönem her ne pahasına olursa olsun bilgi üretmek hem bir ihtiyaç hem de bir değer olarak görülürken, bu anlayış günümüzde geride kalmıştır. Çağdaş özne, bilgi eksikliğini artık bir patoloji gibi değerlendirmekte ve bu

eksikliği reddetme eğilimindedir. İlk bakışta çelişkili gibi görünen bu durum aslında iki farklı tavrı işaret eder: Her ne pahasına olursa olsun bilgi üretmeye çalışan özne, kendi eksikliğini kabul etmekte; bilgi eksikliğini bir sorun olarak gören özne ise, eksikliğin varlığını tümünden inkâr etmektedir (Foucault, 1975/2003; Miller, 2011). Bu noktada kapitalist söylemle iç içe geçmiş bilimin rolü öne çıkar. Bilim, her şeye çözüm bulabileceğini vaat ederek öznenin eksikliğe tahammülünü ortadan kaldırır. Tekno-bilimsel söylem, tıpkı kapitalist söylemin reklam panolarında “daha fazlasını iste” ya da “just do it” gibi şiarlarla yaptığı gibi, özneye bilgi eksikliğinin yapısal değil yalnızca geçici olduğunu söyler. Bilim söylemine göre bilgi yokluğu bir “henüz” meselesidir: “X hastalığının çaresi henüz bulunamadı” ifadesi bu mantığın tipik bir örneğidir. Mesaj, imkânsızlığın reddi üzerine kuruludur: Eksik yalnızca şimdilik vardır; yeterli zaman ve teknolojiyle her şey çözülebilir (Zupancic, 2000). Oysa Lacanyen perspektiften bakıldığında bu yaklaşım, gerçeğin imkânsızlığına (l'impossible du réel) ilişkin temel ilkeyi doğrudan ihlal etmektedir. Bilim söylemi, imkânsızlığı yapısal bir sınır olarak kabul etmek yerine onu zamana ertelenmiş bir sorun olarak ele alır; her şeyin er ya da geç çözülebileceği varsayımı üzerine kurulur. Bu varsayım, kapitalist söylem ve liberal ekonominin 21. yüzyılda vaat ettiği, sınırların askıya alındığı ve eksiğin inkâr edildiği ruhsal düzenin tipik bir ifadesi olarak değerlendirilebilir (Lebrun, 1997; Melman, 2002).

Melman (2002), bilimsel ilerlemelerin ve gelişmelerin modern insana önemli bir farkındalık getirdiğini savunur: Cennetin aslında boş olduğu gerçeği. Modern dünyada, cennette vaat edilen her türden zevki yaşamak mümkündür. Bu durum hem toplumsal düzeyde hem de bireysel anlamda öznenin, kendi kaderini tayin etmek durumunda kalmasına neden olmuştur. Ancak Melman'a göre (2002) bu kendi kaderini tayin etme hali bir özgürlük ya da öznellik yaratmamış, aksine bir başıboşluk şeklinde vuku bulmuştur. Lebrun'un (1997) belirttiği gibi, Melman'a (2002) göre de modern özne kılavuzsuz kalmıştır. Başboş kalmak ya da kılavuzsuz kalmak, temelde öznenin Büyük Başka'dan gelen simgesel mesajı kabul etmemesi ya da tanımaması anlamına gelmektedir. Diğer bir ifadeyle, Büyük Başka'nın hesaptan düşmesi, bireylerin onları yönlendirecek veya rehberlik edecek mesajı reddetmesiyle ilişkilidir (Lacan, 1958/2006; Miller, 2011). Melman'a (2010) göre Baba-nın-Adı'nın gerilemesine yol açan bu durumun birkaç temel nedeni vardır. İlk olarak, son yüzyılda biyoloji biliminde yaşanan hızlı ve köklü gelişmelerden söz edilebilir. Melman'a göre en belirgin etken, hatta “cennetin boş olduğu” düşüncesinin en güçlü kaynağı doğurganlığa müdahale edilmesidir. Antik çağlardan bu yana doğurganlık ve üretkenlik, doğrudan Tanrı'ya yakarıyla ilişkilendirilen, O'ndan alınan bir ödül veya ceza olarak görülen bir mesele olmuştur (Eliade, 1957/1981). Oysa günümüzde doğurganlığı tüp bebek, sperm bankası ve benzeri tıbbi müdahaleler aracılığıyla kontrol edebilmekte; doğum öncesi kontrollerle eskiden yalnızca doğum sonrasında anlaşılabilecek anomalilerin önüne geçebilmekte; hatta bebeğin cinsiyetini

belirleyebilmek mümkündür (Franklin, 1997). Melman’a göre tüm bu gelişmeler, özneye yaşamın oluşturulması üzerindeki kudretin artık yalnızca Tanrı’ya ait olmadığı mesajını vermektedir. Bu, öznenin kader üzerindeki kontrol algısını dönüştürmüş; bir zamanlar kutsal ve mutlak kabul edilen alanları insan müdahalesine açık hale getirmiştir. Dolayısıyla, modern bireyin kılavuzsuzluğu, bir anlamda, mutlak otoritenin kaybıyla doğrudan ilişkilidir (Lebrun, 1997; Melman, 2010).

Melman (2002), Baba-nın-Adı’nın gerilemesinin ikinci nedeni olarak komünist ideolojinin çöküşünü ve liberal ekonominin zaferini gösterir. Daha önce de belirtildiği gibi, liberal ekonominin getirdiği kapitalist söylem öznenin ruhsallığını doğrudan etkilemektedir. Liberal ekonomiyle birlikte öznenin nesnelerle olan ilişkisi abartılmış ve bu nesneler aracılığıyla eksiğin kapanacağına dair illüzyonlar üretilmiştir. Pleonexie, yani doymadan sınırsızca her şeyi isteme hali, antik çağda bir kibir ve aşırılık özelliği olarak görülürken (Aristoteles, 2004), günümüzde sıradan ve kabul edilebilir bir olgu haline gelmiştir (Žižek, 2008). Bunun en belirgin örnekleri, tüketim ürünlerinde markaların logolarının abartılı bir şekilde sergilenmesinde ve her şeyin değerinin yalnızca fiyatı üzerinden ölçülmesinde görülebilir (Baudrillard, 1970/1998).

Melman’a göre bir diğer sebep ise küreselleşmedir. Küreselleşme, insanların birbirleriyle olan iletişimde kültürel farklılıkların giderek önemini yitirdiği ve herkesin aynı dili konuşup aynı kültüre sahip olduğu bir dünya yaratmıştır. İlk bakışta iletişim açısından olumlu gibi görünen bu durum, öznenin içine doğmuş olduğu kültürle kurduğu ilişkiyi derinden etkilemektedir. Öznenin kültüre bağlılığı, yalnızca kimliğini değil, aynı zamanda simgeselle olan ilişkisini, yani anlam dünyasını ve yasalarla olan bağını da belirler (Assoun, 2002). Kültür, aynı zamanda bir aktarım sürecini ve geçmişle olan kökleri temsil etmektedir. Küreselleşme, bu aktarımı zayıflatarak öznenin köklerinden kopmasına ve simgesel düzene olan bağının gevşemesine neden olmaktadır (Lebrun, 1997). Melman’a (2002) göre bu sebeplerden dolayı modern insanın Büyük Başka’ya herhangi bir çağrısı kalmamıştır; cennetin boş olması, küreselleşme ve eksiğin reddine ilişkin durumlar nedeniyle artık ödenmesi gereken bir borç yoktur. Küreselleşme ve kapitalist söylem, özneye her şeyin onun doğal hakkı olduğunu söylemekte, dolayısıyla eksikliğin kabul edilmesini zorlaştırmaktadır. Bu durum, özneyi kastre olmak yerine, sürekli bir frustrasyon haline sürüklemektedir. Yani modern özne, sınırların ve yasaların yokluğunda, eksikliğini kabul etmeyi reddederek, sürekli bir tatminsizlik içinde yaşamaktadır. Bu tatminsizlik hem bireysel hem de toplumsal düzeyde derin bir ruhsal gerilime yol açmaktadır (Melman, 2010; Zupančič, 2000).

Dil aracılığıyla düzenlenen temel kurucu metinlerin önemini yitirmesi, teknolojinin imkânsızlığı ortadan kaldıran “yeni bir din” haline gelmesi ve benzerlerimizle olan ilişkimizi düzenleyen Büyük Başka’dan gelen sözün değerini kaybetmesi, yasanın yerini sözleşmelere

bırakmasına yol açmaktadır. Sözleşme, doğası gereği iki taraf arasında yapılan karşılıklı bir mutabakata dayanır. Oysa yasa, tarafların ötesine geçen ve her zaman üçüncü bir referansa dayanan kültürel bir düzenleme biçimidir; bu yönüyle ikili ilişkilerle sınırlı değildir (Lacan, 1958/2006; Lebrun, 1997). Bu dönüşümün etkilerini en açık biçimde bireylerin birliktelik biçimlerinin düzenlenmesine ilişkin tartışmalarda ve bireyin kendi bedeni üzerindeki hak taleplerinde belirgin biçimde ortaya çıkmaktadır (Dimitriadis, 2024). Romanek'in (2010) *Never Let Me Go* filminde, bireylerin yalnızca bedenlerinin kullanımı üzerinden tanımlandığı distopik senaryo, aslında modern toplumsal ilişkilerin bazı boyutlarını düşündürücü biçimde yansıtır. Günümüzde benzer biçimde, bedeni ya da ilişkiyi yalnızca karşılıklı fayda veya rıza ekseninde ele alan pratikler giderek yaygınlaşmaktadır. Görünürde bu tür sözleşmeler tarafların serbest iradesine dayansa da referans noktaları simgesel yasa değil, gerçek düzlemdir (Žižek, 1999; Zupančič, 2000). Aynı doğrultuda, "free choice" başlığı altında bireylerin cinsiyet kimliklerini, adlarını ya da soyadlarını belirleme imkânına sahip olmaları da simgesel yasayla gerilim içinde gelişen yeni sözleşme biçimleri olarak değerlendirilebilir (Butler, 2004). Buradaki mesele, bu hakların meşruiyetini reddetmek değil; bu düzenlemelerin simgesel düzene nasıl eklemlendiğini ya da onun yerine nasıl ikame edildiğini psikanalitik bir çerçevede tartışmaktır.

Kurucu metinlerin bilginin temsilcisi olma işlevini yitirmesi, Büyük Başka'dan gelen ve toplumsal yaşamı düzenleyen yasal referansların da zayıflamasına yol açmıştır (Melman, 2002). Örneğin düğün, geçmişte iki kişinin birlikteliğini simgesel düzene tanıtma işlevi taşıırken, günümüzde giderek tüketim odaklı bir ritüele dönüşmüştür. Düğün, nikâh ve evlilik gibi kurumlar, daha önce Büyük Başka'dan gelen düzenleyici bir yasa işlevi üstlenirken, bugün çoğunlukla çiftler arasında yapılan sözleşmelere dayanmaktadır. Ancak Lacanyen perspektiften bakıldığında, yasayı içermeyen her sözleşme, özünde yasayı askıya alan bir yapı taşımaktadır. Açık ilişki gibi birliktelik biçimleri de bu sözleşmesel mantığın güncel örnekleri arasında yer almaktadır (Giddens, 1992). Modern çağda devlet başkanlarının, üniversite hocalarının ya da ebeveynlerin sözlerinin eskisi kadar bağlayıcı görülmemesi de Büyük Başka'nın otoritesinin zayıfladığını gösteren diğer bir olgudur. Günümüzde Büyük Başka, aktarım yoluyla işleyen kılavuz işlevini büyük ölçüde yitirmiş; bireylere nasıl yaşayacaklarını, düşüneceklerini ya da öleceklerini söyleyen bir merci olmaktan çıkmıştır. Bu nedenle Melman (2002), çağdaş dönemi, değerlerin içinin boşaltıldığı ve Büyük Başka'nın düzenleyici etkisini kaybettiği bir çağ olarak tanımlamaktadır.

Büyük Başka'nın kılavuz niteliği, aynı zamanda aktarım meselesiyle doğrudan ilişkilidir. Lebrun'un (1997) vurguladığı üzere, "borcu olmayan bir neslin" yetişmesi, aktarımın çözülmesiyle – yani mirasın reddiyle – bağlantılıdır. Melman'a (2002) göre bu çözülme yalnızca kişiler arası aktarım bağlamında değil, bilgi düzeyinde kolektif bir çözülüş olarak da

ortaya çıkmaktadır. Başka bir ifadeyle, artık referans alınabilecek herhangi bir prestijli bilgi ya da otorite figürü kalmamıştır. Melman (2010), Lyotard'ın (1979) postmodernitenin bilgiye ilişkin çözümlemesiyle paralel biçimde, medeniyetin her zaman belirli "önemli metinler" etrafında örgütlendiğini hatırlatır. Antik Yunan'da Homeros'un eserleri toplumsal yaşam için rol modeller sunmuş, Yunan felsefesi ise yargıyı ve davranışları şekillendirme işlevi görmüştür. Daha sonra bu rolü tek tanrılı dinlerin kutsal kitapları – Tevrat, İncil ve Kur'an-ı Kerim – üstlenmiş, bireylerin sosyal ve politik yaşamları bu metinlere göre düzenlenmiştir. Modern çağlarda ise Marksizm, benzer şekilde düzenleyici bir işlevle tarih sahnesinde belirleyici olmuştur (Melman, 2010). Dimitriadis'e (2024) göre bu metinleri bir araya getiren temel ortaklık, bilgiyi düzenleme işlevleri ve klinik bağlamda aktarım süreçleriyle kurdukları doğrudan ilişkidir. Bu metinlerin etkisi, yalnızca sundukları içerikten değil; aynı zamanda yazarlarına ve temsil ettikleri simgesel otoriteye yönelik duygusal yatırımlardan kaynaklanmaktadır. Yüzyıllar boyunca bu metinler, Büyük Başka'nın – dilin ve simgesel düzenin işlediği mekânın – bir temsili olarak işlev görmüştür. Ancak günümüzde, bu temel metinlere karşı genel bir kayıtsızlık içinde olunması çeşitli sorunları beraberinde getirmektedir. Özne kurulumuna dönecek olursak, özne Büyük Başka'nın kendisinden ne istediğini bilmez. Lacan'ın "Che vuoi?" (Benden ne istiyorsun?) sorusu, bu nedenle özne için oldukça kaygı verici bir sorudur (Hekimoğlu ve Bilik, 2020). Bu bağlamda, söz konusu metinler özneye bu soruya karşı bir savunma ve referans noktası sağlamış; Büyük Başka'nun muğlak taleplerini düzenleyen bir "suflör" gibi işlev görmüştür (Dimitriadis, 2024; Hekimoğlu ve Bilik, 2020). Bu metinler sayesinde özne, Büyük Başka'nın talebini dolaylı olarak anlamlandırabilmiş ve kaygıyla baş edebilmiştir. Psikotik yapıda ise bu düzenleyici işlevin çöktüğü görülür; psikotik özne, Büyük Başka'dan gelen mesajları nevrotik öznenin aksine doğrudan ve sorgusuz biçimde emir olarak deneyimler (Dimitriadis, 2023). Bu nedenle hezeyanlar sıklıkla Tanrı, devlet ya da otorite figürleri gibi Büyük Başka'yı temsil eden temalar etrafında şekillenmektedir (Miller, 2011).

Melman (2010), Büyük Başka ile kurduğumuz ilişkinin artık dikey bir ilişkidir ziyade yatay bir ilişki haline geldiğini ifade eder. Büyük Başka'dan gelen mesajlar artık dikkate alınmamakta ve sözüne değer verilmemektedir. Oysa Büyük Başka'nın en büyük ayrıcalığı, sahip olduğu bilgidir; daha doğrusu, bilgiyi bildiğinin varsayılmasıdır. Ancak bu bilgiye yatırım yapılmadığında, aktarım çökmektedir (Miller, 2011). Melman'a göre (2009), günümüz gençlerinin arzuladığı ve saygı duyduğu şey, bilgiden ziyade, bilgiyi anında kullanmalarını sağlayan tekniklerdir. Bu teknikler, gençlerin doğrudan gerçek düzleminde hareket etmelerine ve hızlı sonuca ulaşmalarına imkân tanımaktadır. Yeni nesil için bilginin tek başına bir anlamı bulunmamaktadır. Bu eğilimi gençlerin sabırsızlıklarında, zaman ve sebat gerektiren eylemlerden kaçınmalarında gözlemlemek mümkündür. TikTok ve Instagram gibi sosyal

medya platformlarının yaygın kullanımı da doğrudan zevke erişme isteğinin bir yansımasıdır. Bu bağlamda, Melman (1997), bilginin tek başına ilgi çekmediğini çünkü bilginin her zaman bir sınırla çevrelendiğini söylemektedir. Bu bilginin her zaman bir sınırı ve kısıtlılığı olduğu anlamına gelir. Diğer bir deyişle, bilgi kendi içinde de bir eksiğe sahiptir. Nitekim, gerçeğin egemenliği ile birlikte sınırlar kalkmakta ve zevke doğrudan ulaşılabilir (Dimitriadis, 2024). Uyuşturucu kullanımın yaygınlaşması bu durumun en temel örneklerinden biridir. Bu bağlamda, bir hastanın şu sözleri bu durumu çarpıcı bir şekilde özetlemektedir: “Mutluluk hapını kullanmadığım sürece mutlu olamıyorum.” Bu ifade, günümüz öznesinin zevke ulaşmak için tercih ettiği yolların ne kadar hızlı ve doğrudan olduğunu göstermektedir. Öznenin mutluluğa emek harcamaksızın, kolay yoldan erişme isteği, Melman’ın (2010) ifadesiyle “atopik özne”nin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Simgesel referans noktalarının kalktığı, kılavuzsuz bir dünyada özne; kolay yoldan zengin ve mutlu olmayı istemektedir. Hayata dair arzuların yalnızca doyuma yönelmesi, istikrarsız ve kararsız bireylerin oluşumuna sebep olmaktadır (Özkan, 2020). Başka bir deyişle, öznenin mutlak doyuma ulaşacağını düşündüğü nesneye yönelik aşırı meşguliyeti, onu herhangi bir arzuya ya da projeye dahil olmaktan alıkoymaktadır (Žižek, 1999).

Yukarıda betimlenen tüm bu olgular—şiddetin gündelikleşmesi, sınırların belirsizleşmesi, aktarımın zayıflaması, bilginin “henüz” mantığına indirgenmesi ve zevke doğrudan erişim çağrıları—ilk bakışta birbirinden kopuk kültürel belirtiler gibi görünebilir. Ancak Melman’a (2010) göre bu dönüşümlerin tümü, tek bir yapısal eksende birleşmektedir: babasal işlevin gerilemesi. Baba-nın-Adı etrafında örgütlenen yasa, sınır ve eksiklik düzeneklerinin zayıflamasıyla birlikte, klasik ruhsal ekonominin çözülmeye başladığı görülmektedir. Melman (2010), diğer düşünürlerin ve psikanalistlerin de tartıştığı bu dönüşümleri babasal işlevdeki gerilemeyle ilişkilendirerek, psikanalitik klinik bağlamda “Yeni Ruhsal Yapılanmaların Ekonomisi” adı altında kuramsal bir çerçeveye dönüştürmüştür. Bu ekonomi kuramında temel vurgu, imkânsız olanın imkânlı hâle geldiği yanılsamasıyla birlikte sınırların işlevsizleşmesi ve eksiğin inkâr edilmesidir (Dimitriadis, 2024). Melman’ın bu konudaki tezini şu ifadeler yoğun biçimde özetlemektedir:

Kültürümüz, arzunun bastırılmasına yönelik bir kültürden ziyade (nevrozdan bahsediyor) perversiyonun özgürce ifade edildiği ve desteklendiği bir yere gitmektedir. Ruh sağlığı dediğimiz şey artık ‘ideal olanın harmonisiyle ilgili’ değil, objenin tatmini ile ilgilidir. Ruhsal görev (psychic task) dediğimiz şey artık öznenin sorumluluğundan ziyade tamamen organik düzenlemeyle ilgili bir durum olarak anılmaktadır (Melman, 2002).

Bu çerçevede “yeni ruhsal yapılanmalar”, öznenin Freud’un tanımladığı klasik ödipal düzenin merkezinde yer alan yasa, yasak ve eksiklik üzerinden örgütlenmesinden koparak, kapitalist söylemin belirlediği yeni bir düzende yeniden kurulmasını ifade eder. Yeni düzende süperegö, yasak koyan bir işleve değil, haz almayı buyuran bir buyruğa bürünür; özne ise eksiklikle uzlaşmak yerine her şeyin mümkün olduğu yanılsaması içinde konumlanır. Böylece ruhsal ekonomi, “sınırlarla tanımlı” bir düzen olmaktan çıkarak “sınırların kalktığı ve tatminin merkezde olduğu” bir düzen hâline gelir. Klinik düzeyde bu dönüşümün, nevrotik yapıların geri plana çekilmesiyle birlikte bağımlılıkların, depresif tabloların, psikosomatik görünümünün ve sınır örgütlenmelerin daha görünür hâle gelmesine eşlik ettiği ileri sürülebilir.

Melman’ın (2002) kuramsallaştırması, Freud’un erken dönemde işaret ettiği temel bir önermeyi güncelleyerek yeniden gündeme getirir: öznenin ruhsallığı hiçbir zaman yalnızca bireysel bir alan değildir; daima toplumsal bağların içine yerleşmiştir. Freud’un Grup Psikolojisi’nde (1921/1955) dile getirdiği “Bireyin zihinsel yaşamına her zaman bir başkası dahil olur...” önermesi, psikanalitik düşüncenin özneyi toplumsal yapı ve kültürel dinamiklerden koparılamaz biçimde kavradığını gösterir. Benzer biçimde Lacan’ın bilinçdışının doğası gereği sosyal olduğuna ilişkin vurgusu da kastrasyonun yalnızca bireysel bir olay değil, dile ve kültüre girişle birlikte kolektif düzlemde işleyen yapısal bir süreç olduğuna işaret eder (Dimitriadis, 2024). Dolayısıyla “Yeni Ruhsal Yapılanmaların Ekonomisi”, modern kültürel dönüşümlerin özne üzerindeki etkilerini psikanalitik klinik açısından kavramlaştırmaya imkân tanıyan kuramsal bir perspektif olarak öne çıkmaktadır.

Yeni Ruhsal Yapılanmaların Gündelik ve Klinik Görünümleri

Lacan, Psikanalizin Tersine adlı 17. seminerinde kapitalist söylemi modern dünyanın söylemi olarak tanımlamıştır (1969-1970/2007). Bu söylemde yasak olana, imkânsız olana, olanaksız olana yer yoktur, zevki kısıtlayacak herhangi bir unsur bulunmamaktadır (Erşen, 2006). Bunun klinik pratikteki karşılığı öznenin nesneyle kurduğu ilişkiden sınırsız bir şekilde zevk almaya çalışmasıdır. Liberal ekonomi, özneye eksiği ortadan kaldıracıcağına vaat ederek eksiği nesnelerle tıkamaya çalışmakta ve özneyi, çok çeşitli ve fazla sayıdaki nesnelerle kuşatmaktadır. Özneye, “doğru” nesneyi bulabileceği umuduyla arzusunun tam ve bütüncül bir şekilde gerçekleşmesinin imkânsızlığını inkâr etmektedir (Zupančič, 2000). Bu bağlamda liberal ekonomi, sunduğu nesneler aracılığıyla özneye eksiğini kapatabileceği ve tam doyuma ulaşabileceği illüzyonunu yaratmaktadır. Geçmişte bastırma mekanizmasıyla örtülen, saklanan ve reddedilen nesneler, günümüzde birer zevk nesnesi haline gelmiştir. Fallik zevkten alınan haz, yerini nesnelerden alınan zevke bırakmıştır (Gürsel, 2017; Özkan, 2020). Böylece kapitalist söylem, özneyi yapısal eksiklikle yüzleşmek yerine tüketim nesneleri aracılığıyla doyum yanılsamasına sürüklemektedir (Žižek, 1999).

Kültürdeki değişimin ve medyanın bu değişimi nasıl sunduğuna dair çarpıcı bir örnek, ülkemizde 2006 ile 2019 yılları arasında yayımlanan Kekstra reklamlarından verilebilir. Her iki reklamda da ana öge, sınıfın kabadayısı ve korkulan çocuğu olan Gürbüz'ün sınıfa aniden girmesiyle sınıftaki çocukların keklerini saklamasıdır. İki versiyonda da Gürbüz ile ana karakter Nazlı'nın karşılaşması işlenmiştir. 2006 versiyonunda Nazlı'nın tanıtımı "Nazlı sınıf birincisi ve Kekstra tek eğlencesi" şeklindeyken, 2019 versiyonunda bu tanıtım "Nazlı Instagram fenomeni, 50K takipçili" olarak karşımıza çıkar (Durmaz, 2020). İlk reklamda Nazlı kekini yerken Gürbüz'e yakalanmakta, ikinci reklamda ise Nazlı kekinin fotoğrafını çekerken Gürbüz'e yakalanmaktadır. Bu karşılaştırma, "okul birincisi" olmaktan alınan fallik zevkin nasıl demode hale geldiğini ve yerini nesne üzerinden – özellikle görünürlük, popülerlik ve tüketim üzerinden – alınan zevkin aldığını göstermektedir. Başarıya dayalı, çaba ve sebat gerektiren bir zevk biçimi diğer bir deyişle fallik jouissance; kolay yoldan para kazanmanın ve görünürlüğün simgesi olan sosyal medya fenomenliği ile yer değiştirmiştir. Nazlı artık kekini yemek yerine onunla fotoğraf çekerek ilişki kurmakta; yani nesneyle doğrudan tüketim yerine, nesnenin imajı üzerinden ilişki kurmaktadır (Baudrillard, 1970/1998). Bu değişim, fallik jouissance akış ve nesneye dayalı zevke doğru bir kayışı temsil etmektedir. Liberal ekonomi bu dönüşümü doğrudan teşvik eder; çünkü öznenin, nesneler aracılığıyla eksikliğini kapatabileceği yanılsamasını üretir. Melman'a (2010) göre bir pusulası ve yol göstericisi olmayan öznenin, tüketici konumunu benimseyerek nesnelerle ilişki kurar. Geçmişte Büyük Başka'dan gelen mesaj, zevke bir sınır getirirken; modern dünyada Başka'nın yerini alan teknoloji, öznenin bedenine doğrudan nüfuz ederek onu sınırsız ve yoğun bir jouissance'a mahkûm etmektedir (Žižek, 1999; Zupančič, 2000).

Melman'a göre (2010) liberal ekonominin temel parolası herkesin zevk almasını garanti altına almaktır. Günümüz ahlak anlayışına göre herkesin "her koşulda, ne olursa olsun" zevk alma hakkı vardır ve zevk almak zorundadır. Bu anlayış, günümüz hukukunun da daha önce sapkın olarak tanımladığı farklı zevk türlerini koruma altına almasına yol açmıştır (Dimitriadis, 2024). Melman (2010), modern öznenin artık bir Büyük Başka'ya değil, zevklerini, kimliğini ve aidiyet koşullarını belirleyen nesnelere bağımlı hale geldiğini belirtir. Bunun günlük hayattaki yansımaları, örneğin sadece belirli bir markanın (ör. Louis Vuitton veya Gucci) ürünlerini kullanmak ya da Starbucks bardağı taşımayı bir kimlik göstergesi haline getirmek gibi davranışlarda görülebilir. Liberal ekonomi, öznenin kimlik oluşumunu nesneler üzerinden şekillendirmiştir. Ancak bu durum bağımlılık ve depresyon oranlarının artışı gibi ciddi sonuçlar doğurmaktadır. Bağımlılık artık yalnızca uyuşturucu ve alkol üzerinden değil, çeşitli nesneler üzerinden de gelişmektedir. Depresyon da biçim değiştirmiştir: Önceden daha çok Büyük Başka ile ilişkili iken, günümüzde küçük başkaya, yani öznenin yatay ilişkilerinde başkalarının onayına ve bakışına bağlı hale gelmiştir (Melman, 2010). Öznenin nesneler

aracılığıyla kimlik oluşturmaları, toplumdaki değerinin de fallik başarılar üzerinden değil, sahip olunan nesneler üzerinden değerlendirilmesine yol açmaktadır. Estetik operasyonların artışı, lüks tüketim ürünlerinin sergilenmesi ya da dış görünüşün aşırı önemsenmesi, öznenin sosyal alanda değerini kanıtlamaya yönelik girişimler olarak okunabilir (Özkan, 2020). Ne var ki bu çabalar, artan bağımlılık ve depresyon oranlarıyla birlikte düşünüldüğünde, öznenin aradığı doyuma ulaşamadığını göstermektedir. Günümüzde depresyon, eskiden olduğu gibi Büyük Başka'nın gözünde değer yitimiyle değil, daha çok yatay ilişkilerde başkalarının bakışıyla bağlantılıdır. Kişi, tıpkı bir markaya biçilen fiyat gibi, sosyal alandaki değerini bedeni ya da sahip olduğu nesneler aracılığıyla kanıtlamaya çalışmaktadır. Ancak estetik müdahaleler sürekli yinelenirse bile tam anlamıyla memnuniyet sağlanamamakta, özne yine eksik hissetmektedir. Bu noktada Melman (2010), liberal ekonominin sunduğu nesnenin hiçbir zaman tam anlamıyla tatmin edici olmayacağını, nesneden alınan doyumun yetmediği her durumda öznenin kendisini depresyonda bulacağını ifade eder. Bu, öznenin eksikliği kabul edememesinin ve liberal ekonominin vaat ettiği tatmine hiçbir zaman ulaşamamasının bir sonucudur. Zira eksikliği kabul etmek ve bu eksikle barışmaya dair direnç depresyonu artırırken, tatminsizliği kabul etmek özneyi psişik olarak rahatlatacaktır.

Banal Perversiyon

Günümüzde kliniklerde sıklıkla karşılaşılan nesneye bağımlı haz ilişkileri, klasik yapısal kategorilerle tam olarak örtüşmeyen yeni bir tabloyu işaret etmektedir. Lebrun'un (2007) "banal perversiyon" kavramı, tam da bu ara konumu kavramsallaştırmayı amaçlar. Nesneye olan bağımlılık ve nesneden alınan zevk, klasik anlamda perversiyon yapısında karşılaşılan bir olgudur. Lebrun (2007), banal perversiyonu, perversiyon görünümü taşıyan ancak yapısal olarak nevroz alanında konumlanan bir örgütlenme olarak tanımlar. Klasik perversiyon yapısında özne kurulumunun ikinci aşamasında Baba-nın-Adı annenin arzusuna denk düşmez ve bu boşluk "-mış gibi" yapılarak örtülür. Buna karşılık banal perversiyonda anne hâlâ babaya bir referansta bulunmaktadır; ancak bu referans düzenleyici bir işlev taşımaz. Başka bir deyişle, baba, anne-çocuk ilişkisini düzenleyen yasa koyucu konumunu kaybetmiş, meşruiyetini yitirmiştir (Fink, 1997; Özkan, 2020). Bu nedenle, banal perversiyonda baba, annenin kadın olarak arzuladığı erkek konumunda da değildir. Dolayısıyla banal perversiyon, nevroz ile perversiyon arasında ara bir konumda düşünülebilir. Burada nevrozda görülen baba referansının varlığı korunur, ancak baba artık simgesel düzenin taşıyıcısı değildir. Bu durum, öznenin arzusu ve kimlik yapılanması açısından belirleyici sonuçlar doğurmaktadır (Lebrun, 2007; Melman, 2010).

Banal perversiyonun en dikkat çekici sonuçlarından biri, öznenin nesneye kurduğu bu dönüşmüş ilişkinin cinsellik alanına da yansımalarıdır. Nesneye olan bağın simgesel bir

referanstan yoksun kalması, öznenin cinsel ilişkiyi de yeni bir düzlemde deneyimlemesine yol açmaktadır. Lacan'ın (1972–1973/1998) “Cinsel ilişki yoktur” ifadesi, öznenin gösterenlerle olan ilişkisine referans verirken, günümüzde cinsel ilişki, gösterenlerden ziyade “sunumlarla” kurulan bir ilişkiye indirgenmiştir (Melman, 2010). Tinder gibi, öznenin kendini nasıl sunduğuna odaklanan uygulamalar, kapitalist söylemin “Zevk al!” buyruğunu destekleyen önemli araçlar arasında yer almaktadır. Bu tür uygulamalar ve günümüz anlayışı, cinsel birlikteliği diğer ihtiyaçlarla aynı seviyeye indirgemekte, onu doğal bir tüketim eylemine dönüştürmektedir. Melman, cinselliğin geçmişte bastırılan bir konumda bulunduğunu, ancak günümüzde yemek ve içmek kadar doğal bir ihtiyaç seviyesine düşürüldüğünü vurgular (2010). Günümüzde partnerler, her an atılabilecek veya yenisiyle değiştirilebilecek bir tüketim nesnesi haline gelmiştir. Çiftler arasındaki cinsellik, geçmişte erotizme ve fantazma dayalıyken; günümüzde cinsellik, dürtü tatminine indirgenmiş, kimi zaman işteşlik gözetilmeksizin yapılan anlaşmalı bir eyleme dönüşmüştür. Diğer bir ifadeyle, cinsellik artık fallik bir zevkten ziyade gerçek ve bedenlerin karşılaşması etrafında şekillenmektedir. Freud'a göre (1905/2000) insanları hayvanlardan ayıran temel fark, insanların içgüdüleriyle değil, eksiklik üzerinden hareket etmeleridir. Melman (2002) da insanın dünya ile ilişkisinin nesne üzerinden değil, nesnenin yokluğu üzerinden kurulduğunu belirtir. Burada bahsedilen yokluk, Oedipus kompleksi bağlamında önemli bir figür olan anneyle yaşanan birleşmenin eksikliğidir (Lacan, 1975-1976/2016). Dile girebilmek için yaşanan bu kayıp, öznenin arzulanabilmesi açısından hayati bir öneme sahiptir. Ancak modern dünya, özneyi bu eksikliği kabul etmek yerine, nesneden alınan aşırı bir zevkte boğulmaya sevk etmektedir (Lebrun, 1997). Bu, öznenin arzulama kapasitesini zayıflatmakta ve onu, eksiklikle başa çıkmak yerine, sürekli bir doyum arayışına mahkûm etmektedir. Bu nedenle banal perversiyon kavramı da Melman'ın tanımladığı yeni ruhsal ekonomiler içinde, arzunun yasayla değil doğrudan nesneyle düzenlendiği bir öznellik biçiminin klinik ifadesi olarak okunabilir.

Kolektif Histeri

Nesneden alınan zevkin sınır tanımaz bir biçimde teşvik edildiği bu bağlamda, öznenin nesneyle kurduğu ilişkinin giderek boğucu bir nitelik kazandığı görülmektedir. Bu boğuluşun bir sonucu olarak, öznelerin kimliklerini artık tekil nesneler üzerinden değil, belirli söylemler etrafında örgütlenen gruplar aracılığıyla kurmaya yöneldikleri söylenebilir. Çeşitli politik oluşumlar, ideolojik konumlanmalar ya da belirli dünya görüşlerini temsil eden gruplar, bu tür kimlik inşalarının güncel örnekleri arasında yer almaktadır (Özkan, 2020). Melman'a (2002) göre, öznenin bu tür gruplar içerisinde konumlanması, yapısal olarak “kolektif histeri” kavramı çerçevesinde ele alınabilir. Kolektif histeri, akranlar arası ilişkilerin düzenlenmesinde Büyük Başka'ya yapılan referansın ortadan kalktığı, Baba'nın-Adı'nın ise düzenleyici ve meşrulaştırıcı

işlevini yitirdiği bir bağlamda ortaya çıkmaktadır (Costa ve Lang, 2016; Lacan, 1969–1970/2007). Bu tür yapılarda özne, yalnızca kendisi için değil, başkaları adına da “sözü geçen” bir konum talep etmekte; ancak bu talep simgesel bir yetkilendirmeye değil, imgesel özdeşleşmelere dayanmaktadır. Melman’a göre “kolektif histeri” içinde öznenin sorumluluğu git gide erimekte ve öznelleşme süreci de sekteye uğramaktadır. Bu tür gruplarda bireyin söylemi kendi öznelliğinden değil grup üzerinden şekillenmekte; farklı sesler ve bireysel öznellikler hoş karşılanmamaktadır. Melman, bu nedenle cemaatçilik olarak tanımlanan güncel ilişkilene biçimlerini, kolektif histerinin çağdaş deneyimlenme biçimlerinden biri olarak değerlendirmektedir. Bu tür gruplarda akranlar arasında imgesel bir özdeşleşme kurulur ve böylece farklılığa, başkalığa yer verilmez (Lacan, 1949/2006). İmgesel özdeşleşmenin bu denli yoğunlaştığı yapılarda, başkalığa tahammülsüzlük artmakta; bu durum sıklıkla saldırganlık ve şiddetle sonuçlanmaktadır (Žižek, 2008). Öznelğin silikleştiği böylesi bir ortamda, öznenin iç dünyası ile dış dünyayı ayıran ve toplumsal alanı düzenleyen sınırlar—başka bir deyişle simgesel sınırlar—giderek bulanıklaşmaktadır. Bunun sonucunda, klinik düzeyde özellikle paranoyak psikozda gözlemlenen yansıtma mekanizması, iç–dış grup dinamikleri ekseninde toplumsal ölçekte belirginlik kazanmaktadır. Yansıtma, öznenin kendi eksikliğini dış dünyaya atfetmesine ve bu eksikliğin dışsal güçler tarafından giderilmesi gerektiği yönünde bir beklenti geliştirmesine yol açar (Özkan, 2020). Günümüzde giderek keskinleşen toplumsal kutuplaşmalar, bu dinamikler çerçevesinde okunabilir.

Babasal İşlevin Gerilemesi ve Sınır Arayışının Bedensel Pratikler Üzerine İnşası

Baba-nın-Adı’nın düzenleyici işlevinin zayıflaması, yalnızca öznenin kolektif kimlikler ve grup özdeşleşmeleri üzerinden konumlanmasında değil, aynı zamanda cinsiyet farkının simgesel olarak kurulma biçiminde, semptomların işlevinde ve klinikte sınır arayışının beden üzerinden sahnelenmesinde de belirgin biçimde kendini göstermektedir. Lacan’a göre (1972–1973/1998), patriyarkanın işlevi erkek otoritesinden ibaret olmayıp, anne ile çocuk arasında üçüncü bir unsurun—yasak ya da kuralın—girmesini mümkün kılan simgesel bir düzenleme işlevi taşır. Bu bağlamda patriarkinin çözülmesi, kadın ile erkek arasındaki başkalığın simgesel zeminini aşındırmakta; annenin çocuktan başka bir şeyi arzuladığı gerçeğinin etkisini zayıflatmaktadır (Gürsel, 2017; Melman, 2002). Günümüz toplumunda gözlenen “single mom” olgusu ya da sperm bankalarının kullanımının yaygınlaşması, bu dönüşümün sosyokültürel görünümleri arasında sayılabilir. Burada mesele anneliğin ya da bireysel tercihin eleştirisi değil; psikanalitik açıdan, anne–çocuk ilişkisinde hiçbir zaman mümkün olmayacak bir birleşmenin olanaklıymış gibi sunulması ve bu süreçte üçüncünün devre dışı bırakılmasıdır (Evans, 1996; Žižek, 2008). Bu tür olasılıklar, Lacan’ın ifade ettiği eksiklik ve başkalık

deneyiminin silikleşmesine ve öznenin arzusuyla olan bağının daha farklı şekilde yapılandırılmasına işaret etmektedir.

Değişen kültür ve söylemin etkileri, klinik semptomlarda da açıkça görülmektedir. Freud, semptomların bilinçdışından gelen mesajlar olduğunu ifade ederken, Lacan semptomun bilinçdışıyla doğrudan ilişkili bir işlevi olduğunu vurgular. Ancak günümüzdeki semptomlar, Büyük Başka'ya bir mesaj niteliği taşımaktan çok, Parlêtre⁸ ile ilişkilidir. Başka bir deyişle, semptomlar artık bir mesaj iletmez; doğrudan jouissance ile ilişkilidir (Demir, 2026). Örneğin, yeme bozukluklarından anoreksiya nervoza, yüzyıllardır var olan bir semptom olmasına rağmen, işlevi günümüzde farklı bir boyuta evrilmiştir. Eskiden, Büyük Başka ile olan ilişkiye karşı bir savunma ya da saldırı işlevi görürken ve bir sınır niteliği taşıırken, günümüzde diğer yeme bozukluklarıyla birlikte Büyük Başka'ya ya da bir yasaya herhangi bir referans içermemektedir. Bu tür vakalarda sınırlar yasa aracılığıyla değil, doğrudan gerçek aracılığıyla kurulmaktadır. Yani babasal işlevin yeterince devreye girmediği durumlarda, sınır öznenin bedeni üzerinden aranmakta ve bedene yansıtılmaktadır (Demir Hekimoğlu ve diğerleri, 2023). Bu değişim, semptomların modern dünyada farklı bir yapısal işlev kazandığını ve kültürel dönüşümlerin bireylerin ruhsallığı üzerindeki etkisini açıkça göstermektedir.

Sınır arayışının özellikle beden üzerinden farklı biçimlerde ortaya çıkması dikkat çekicidir. Dürtü tatmininin teşvik edildiği ve desteklendiği bir söylemde, jouissance'ın sınırlandırılmasına gerek olmadığı; aksine ne kadar fazla zevk alınabiliyorsa o kadar zevk alınması gerektiği telkin edilmektedir. Ancak bu jouissance fazlası durum, öznenin içe kapanması ile sonuçlanacağından; özne, adeta doğal bir refleksle kendisi için bir sınır üretme arayışına girmektedir. Bu sınır, kimi zaman bedensel semptomlar aracılığıyla, kimi zaman ise beden üzerinden gerçekleştirilen çeşitli eylemler yoluyla kurulmaya çalışılmaktadır (Özkan, 2020). Beden yaralanmaları, bedene atılan çizikler, piercingler ve dövmele gibi bedene yapılan müdahaleler; öznenin bir nevi kendi benliği üzerindeki kontrolü ele almasının bir yolu olarak yorumlanmaktadır (Pitts, 2003). Beden yaralanmaları ve çizikler, sınırın gerçekte (reel düzlemde) sahnelenmesi bağlamında değerlendirilebilirken; piercingler, var olan bedensel deliklere yakınlıkları nedeniyle dürtüyle daha doğrudan bir ilişki kurmaktadır. Piercing aracılığıyla uyarılma hâlinin süreklilik kazanması, bu pratiği jouissance'a doğrudan erişim sağlayan bir düzenek hâline getirir. Bu doğrultuda, söz konusu iki yöntem de—tıpkı bağımlılıklarda ve anoreksiyanın güncel formlarında olduğu gibi—Büyük Başka'ya referansı dışlayan, yoğun bir jouissance eşliğinde öznenin içe kapanmasını içeren eylemler olarak

⁸ Parlêtre (konuşan-varlık), Lacan'ın son dönem çalışmalarında (özellikle Seminar XXIII: Le Sinthome) geliştirdiği bir kavramdır. Özne, yalnızca dil tarafından yapılandırılmış bir varlık değil, aynı zamanda bedeniyle birlikte dile yazılan bir varlık olarak ele alınır. Bu kavram, semptomu yalnızca bilinçdışının mesajı olarak değil, öznenin varoluşsal düğümlenmesinin bir biçimi olarak anlamayı mümkün kılmaktadır (Lacan, 1975-1976/2016; Demir, 2026).

değerlendirilmektedir (Çelik, 2021; Lesourd, 2018). Dövmeler ise bu pratiklerden farklı olarak, mesaj ileten bir bağlamda ele alınmaktadır. Simgesel düzlemde gösterenler aracılığıyla Başka'dan ayrışmayı başaramayan öznenin, bu ayrışmayı beden üzerinden gerçekleştirme çabası olarak yorumlanabilir. Lebrun (1997), bu tür bedensel yazıların yaygınlaşmasını, çağdaş dünyada simgesel düzenin zayıflamasıyla ilişkilendirmektedir.

Tüm bu örnekler, öznenin sınır arayışının günümüzde ağırlıklı olarak bedensel pratikler üzerinden sahnelendiğini göstermektedir. Ancak kültürel dönüşümün klinikteki etkileri yalnızca semptomların bedensel görünümleriyle sınırlı değildir; aynı zamanda bireylerin terapiye başvuru biçimleri ve beklentilerinde de belirginleşmektedir. Kliniklere çoğu zaman o gün panik atak yaşadığını, sevgilisinden az önce ayrıldığını söyleyen, 6 aydır geçmeyen mide ağrılarına anında çözüm isteyen ve bu yüzden de aynı gün randevu almak isteyen birçok hasta başvurmaktadır. Bu hastaların ortak noktaları sorunlarının hemen çözülmesine ilişkin talepleridir. Sorunlarının sebepleri, bu sebeplerdeki rollerine ilişkin düşünme ve sorumluluğu almaya ilişkin motivasyonları nadiren bulunmaktadır. Bu bağlamda, öznenin eksikliği ve arzusuyla çalışmayı merkeze almayan, daha çok semptom yönetimine odaklanan ve “üçüncü dalga” olarak adlandırılan psikoterapi yaklaşımlarına olan ilginin arttığı dikkat çekmektedir. Kapitalist söylemin etkisiyle psikoterapi süreçleri de giderek tüketici–satıcı ilişkisine benzer bir biçim almakta; hatta seans paketleri ve kampanyalar üzerinden pazarlanabilir hâle gelmektedir. Hastaların terapiye çoğu zaman “öneri almak” ve “hızlı çözüm” beklentisiyle başvurması, Melman’ın sözünü ettiği üzere, bilginin kendisinden çok bilgiyi hemen kullanmaya yarayan aracın değer kazandığı bir ruhsal ekonomiyle uyumlu bir görünüm sunmaktadır.

Bu çerçevede, çağdaş kültürel dönüşümlerle birlikte babasal işlevin gerilemesi, sınırın simgesel düzlemde kurulamadığı; semptomların, beden pratiklerinin ve klinik başvuru biçimlerinin jouissance ekseninde yeniden yapılandığı bir ruhsal ekonomiyi görünür kılmakta ve psikanalitik kliniği bu yeni öznelik biçimlerini yeniden düşünmeye zorlamaktadır.

Sonuç

Kapitalist söylemin ve liberal ekonominin yarattığı kültürel dönüşüm, psikanalitik klinikte de derin izler bırakmaktadır. Baba-nın-Adı’nın değer kaybetmesi, eksikliğin inkârı ve zevkin sınırsızca teşvik edilmesi, öznenin hem nesneyle hem de toplumsal bağlarla kurduğu ilişkiyi yeniden biçimlendirmiştir. Bu dönüşüm, klasik nevrotik ya da pervers yapılarından farklı, ara yapılar ve yeni klinik görünümeler ortaya çıkarmaktadır. Banal perversiyon, kolektif histeri ya da cinsiyet farklılığının silikleşmesi gibi fenomenler, öznenin yapısal eksiklikle yüzleşmek yerine nesneler, gruplar ya da sunumlar aracılığıyla sahte bir bütünlük arayışına yöneldiğini göstermektedir. Benzer şekilde, anoreksiya nervoza, bağımlılıklar, kendine zarar verme

pratikleri ya da beden üzerinden yapılan müdahaleler, semptomun artık Büyük Başka'ya bir mesaj taşımadığı, doğrudan jouissance ile bağlantılı hale geldiğini ortaya koymaktadır. Modern klinik yalnızca semptomların içeriğinde değil, aynı zamanda hastaların başvuru biçimlerinde de farklılaşmıştır. Anında çözüm beklentisi, psikoterapinin de tüketim ilişkisine indirgenmesine yol açmaktadır. Psikanaliz açısından bu tablo, öznenin eksikliği kabul edemediği ve eksiklikle ilişki kurmak yerine nesneler, gruplar ya da bedensel pratikler aracılığıyla eksikliği tıkamaya çalışmaktadır. Ancak öznenin arayışları, hiçbir zaman tam bir doyum sağlayamadığı için yeni semptom biçimleri üretmekten öteye gidememektedir. Bu durum, psikanalitik pratiğin günümüzde de etik bir pozisyonda olduğunu ve modern klinikte ortaya çıkan semptomların yalnızca bireysel düzeyde değil, kültürel dönüşüm bağlamında da ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı:

Bu çalışma tek yazarlıdır. Bütün katkılar sorumlu yazara aittir.

Çıkar Çatışması Beyanı:

Çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek Beyanı:

Herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul Onayı:

Derleme makaleleri için etik izin gerekmemektedir.

Kaynakça

- Aristoteles. (2004). *Nicomachean ethics* (W. D. Ross, Çev.). Dover. (t.y.)
- Ariès, P. (2008). *The hour of our death* (H. Weaver, Çev.). Vintage (1981).
- Assoun, P. L. (2002). *Freud and Nietzsche* (1. Baskı). Continuum.
- Baltacı, B. ve Bilik, M. Z. (2023). Freud'un Totem ve Tabu kuramından Lacanyen psikanalizde babanın adlarına. İçinde T. Gençöz (Ed.), *Freud'dan Lacan'a vaka incelemeleri ve psikanalitik değerlendirmeleri* (Cilt 4, ss. 55–90). Nobel Yayınevi.
- Baudrillard, J. (1998). *The consumer society: Myths and structures* (C. Turner, Çev.). Sage. (1970)
- Bauman, Z. (2000). *Liquid modernity* (1. Basım). Polity Press.
- Bourdieu, P. (1990). *The logic of practice* (R. Nice, Çev.). Stanford University Press. (1980)
- Butler, J. (2004). *Undoing gender*. Routledge.
- Costa, D. S., ve Lang, C. E. (2016). Hysteria today, why? *Psicologia USP*, 27(1), 115–124. <https://doi.org/10.1590/0103-656420140030039>
- Çelik, D. (2021). *Subjects with multiple tattoos: A psychoanalytic study* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Demir, E. C. (2026). Arzulayabilmek için: Lacanyen yaklaşımda anoreksiya nervoza. *Journal of Clinical Psychology Research (Advanced Online Publication)*. <https://doi.org/10.57127/kpd.26024438.1602840>
- Demir Hekimoğlu, E. C. (2023). *When the boundaries exceed: Thematic analysis of anorexia nervosa in Lacanian psychoanalysis* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Demir Hekimoğlu, E. C., Ünal, E. ve Gençöz, T. (2023). Anoreksiya Nervozası tarihinin psikanalitik perspektiften değerlendirilmesi. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 10(3), 428–444. <https://doi.org/10.31682/ayna.1352772>
- Dimitriadis, Y. (2023). L'angoisse, l'objet et l'actualité des névroses actuelles. *Psychologie Clinique*, 55(1), 19–30. <https://doi.org/10.1051/psyc/202355019>
- Dimitriadis, Y. (2024). The “new psychic economy” according to Charles Melman. *Psychoanalytical Cult Soc*, 29, 75–89. <https://doi.org/10.1057/s41282-023-00423-3>
- Dufour, D. R. (2011). *L'individu qui vient... après le libéralisme* (1. Basım). Denoël.
- Durmaz, T. (2020). Yeniden üretilen kekstra reklamında ve kültürel kod değişiminin göstergebilimsel analizi. *Kurgu*, 28(1), 327–341.
- Eliade, M. (1981). *The sacred and the profane: The nature of religion* (W. R. Trask, Çev.). Harcourt Brace Jovanovich. (1957)
- Ergün, S., Hekimoğlu, E. C. ve Gençöz, F. (2022). Fetiş nesnesinin fallus ile ilişkisi üzerine bir inceleme. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 9(2), 332–350. <https://doi.org/10.31682/ayna.1047639>
- Erşen, Ö. (2006). Günümüz psikopatolojilerine günümüz söylemi bağlamında Lacancı bir bakış. *Psikanaliz Yazıları*, 12, 87–96.
- Evans, D. (1996). *An introductory dictionary of Lacanian psychoanalysis* (1. Basım). Routledge.

- Fink, B. (1997). *A clinical introduction to Lacanian psychoanalysis: Theory and technique* (1. Basım). Harvard University Press.
- Fink, B. (2007). *Fundamentals of psychoanalytic technique: A Lacanian approach for practitioners* (1. Basım). W. Norton & Company.
- Foucault, M. (2003). *Discipline and punish: The birth of the prison* (A. Sheridan, Çev.). Vintage Books. (1975).
- Franklin, S. (1997). *Embodied progress: A cultural account of assisted conception* (1. Basım). Routledge.
- Freud, S. (1955). Group psychology and the analysis of the ego. İçinde J. Strachey (Ed.), *Standard edition* (Cilt 18, ss. 69–143). Hogarth Press. (1921)
- Freud, S. (1961). The ego and the id (J. Strachey, Ed. ve Çev.). *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud* (Cilt. 19, ss. 12–66). Hogarth Press. (1923)
- Freud, S. (2000). *Three essays on the theory of sexuality* (J. Strachey, Çev.). Basic Books. (1905)
- Freud, S. (2010). Totem and taboo (I. Smith, Ed. ve Çev.). *Freud – Complete works* (ss. 1940–1945). Hogarth Press. (1913)
- Freud, S. (2016). *Beyond the pleasure principle* (C. J. M. Hubback, Çev.). International Psychoanalytical Press. (1920)
- Gauchet, M. (1998). *La religion dans la démocratie* (1. Basım). Gallimard.
- Giddens, A. (1992). *The transformation of intimacy: Sexuality, love and eroticism in modern societies* (1. Basım). Stanford University Press.
- Gürsel, D. (2017). Yeni ruhsal yapılanmalar ve klinik etkileri. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 4(2), 1–6.
- Hekimoğlu, E. C. ve Bilik, M. Z. (2020). Freud'dan Lacan'a kaygı. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 7(3), 336–367. <https://doi.org/10.31682/ayna.761464>
- Lacan, J. (1988). *The seminar of Jacques Lacan, Book III: The psychoses, 1955–1956* (J.-A. Miller, Ed.; R. Grigg, Çev.). W. W. Norton. (1955–1956)
- Lacan, J. (1992). *The ethics of psychoanalysis* (D. Porter, Çev.). İçinde J.-A. Miller (Ed.), *The seminar of Jacques Lacan, Book VII: The ethics of psychoanalysis*. W. W. Norton. (1959–1960)
- Lacan, J. (1998). *The four fundamental concepts of psychoanalysis* (A. Sheridan, Çev.). İçinde J.-A. Miller (Ed.), *The seminar of Jacques Lacan, Book XI: The four fundamental concepts of psychoanalysis*. W. W. Norton. (1964)
- Lacan, J. (1998). *The seminar of Jacques Lacan, Book XX: On feminine sexuality, the limits of love and knowledge (Encore, 1972–1973)* (B. Fink, Çev.). W. W. Norton.
- Lacan, J. (2006). The mirror stage as formative of the I function as revealed in psychoanalytic experience (B. Fink, Çev.). İçinde *Écrits: The first complete edition in English* (ss. 75–81). W. W. Norton. (1949)
- Lacan, J. (2006). The direction of the treatment and the principles of its power (B. Fink, Çev.). İçinde B. Fink ve R. Grigg (Edl.), *Écrits: The first complete edition in English* (ss. 489–543). W. W. Norton. (1958)

- Lacan, J. (2007). *The other side of psychoanalysis: The seminar of Jacques Lacan XVII* (R. Grigg, Çev.). W. W. Norton & Company. (1969–1970)
- Lacan, J. (2016). *The seminar of Jacques Lacan, Book X: Anxiety* (A. R. Price, Çev.). Polity Press. (1962–1963)
- Lacan, J. (2016). *The sinthome* (A. R. Price, Çev.). İçinde J.-A. Miller (Ed.), *The seminar of Jacques Lacan, Book XXIII: The sinthome, 1975–1976*. Polity Press / W. W. Norton.
- Lacan, J. (2020). *The object relation: The seminar of Jacques Lacan, Book IV* (A. R. Price, Çev.). Polity Press. (1956–1957)
- Lebrun, J.-P. (1997). *Un monde sans limites: Essai pour une clinique psychanalytique du social* (1. Basım). Érès.
- Lebrun, J.-P. (2007). *La perversion ordinaire* (1. Basım). Denoël.
- Lesourd, S. (2018). Özne nasıl susturulur? Söylemlerden liberal laf ebeliklerine (Ö. Soysal ve Ü. Edeş, Çev.). Doğu Batı Yayınları. (2010)
- Lyotard, J.-F. (1979). *La condition postmoderne: Rapport sur le savoir* (1. Basım). Minuit.
- Melman, C. (1997). La notion de limite. *Le Bulletin Freudien*, 29, 179–187.
- Melman, C. (2002). *L'homme sans gravité: Jouir à tout prix* (1. Basım). Denoël.
- Melman, C. (2010). The new psychic economy. İçinde L. Bailly, D. Lichtenstein ve S. Bailly (Edl.), *The Lacan tradition* (ss. 227–234). Routledge.
- Miller, J.-A. (2005). Le discours capitaliste. *La Cause freudienne*, 61, 7–14.
- Miller, J.-A. (2011). *Le réel du discours scientifique* (1. Basım). Navarin.
- Özkan, A. (2020). Lacanyen yaklaşımda yeni ruhsal yapılanmalar ve vaka tartışması. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 7(3), 297–314. <https://doi.org/10.31682/ayna.683214>
- Pitts, M. (2003). *The Lacanian subject: Between language and jouissance* (1. Basım). Routledge.
- Romanek, M. (Yönetmen). (2010). *Never let me go* [Film]. DNA Films; Fox Searchlight Pictures.
- Tomsic, M. (2016). *The capitalistic society and the psychoanalytic understanding of the social bond* (1. Basım). Karnac Books.
- Žižek, S. (1999). *The ticklish subject: The absent centre of political ontology* (1. Basım). Verso.
- Žižek, S. (2008). *Violence* (1. Basım). Profile Books.
- Zupančič, A. (2000). *Ethics of the real: Kant, Lacan* (1. Basım). Verso.

The Subject in a World without Limits: Cultural Transformation and New Psychic Economies in Psychoanalysis

Summary

This paper examines the significant cultural shifts of the twenty-first century and how they affect psychoanalysis, especially in light of Lacanian theory and the work of Charles Melman. The primary argument is that people's psychic structures have changed as a result of changes in culture, the economy, and symbolic authority, leading to what Melman refers to as "new psychic economies."

Lacan maintained that subjectivity necessitates castration, which is the acceptance of lack and the rejection of excess jouissance. The liberal economy and capitalist discourse, on the other hand, have shaped the modern cultural landscape, which rejects impossibility and encourages limitless fulfillment. According to Melman and Lebrun, people today don't feel "debt" to tradition or earlier generations. Religion, ideologies, and founding texts—the symbolic anchors that once ensured boundaries—have lost their power. Instead, technology, consumer culture, and market logic promise fulfillment and the eradication of lack. The subject's psychic economy has changed as a result of this shift from a culture of prohibition to one of boundless possibility.

According to Lacan, the paper demonstrates how capitalist discourse demands constant consumption and rejects symbolic castration. Previously linked to prohibition, the superego now demands enjoyment: "You must enjoy!" Social media, advertising, and neoliberal ideals create the false impression that experiences or goods can make up for a lack. However, according to psychoanalytic theory, attempts to eradicate lack lead to anxiety and the emergence of new pathologies because it is a constitutive element of subjectivity. Thinkers like Dufour and Lyotard are cited to support the claim that the loss of symbolic narratives has left people without dependable points of reference, leading them to look for identity through bodily practices, group membership, or consumption.

Distinct clinical phenomena are a manifestation of these cultural changes. Melman defines "banal perversion," which results in structures that fall somewhere between neurosis and perversion, where the father's symbolic role is diminished but not completely absent. Subjects view objects as direct sources of jouissance rather than as being mediated by symbolic prohibition. This dynamic is best illustrated by addiction, compulsive eating, cosmetic surgery, and an over-reliance on other people's looks. Depression has changed as well; it is now primarily associated with the failure to obtain validation in peer-based, horizontal relationships rather than the loss of the Big Other. "Collective hysteria" is another manifestation in which group membership, rather than symbolic mediation, is used to

establish identity. Political and social organizations take the place of symbolic authority, but they stifle individuality and promote hostility toward difference. The breakdown of symbolic mediation is also demonstrated by changes in sexuality. Hookup culture and dating apps erase the symbolic divide that once framed desire by reducing sexuality to consumable encounters. In these situations, boundaries are etched on the body itself: self-harm, tattoos, piercings, and anorexia are all attempts to draw boundaries in a society that otherwise rejects them.

The study consistently highlights the decline of the Big Other as a guide and the deterioration of the Name-of-the-Father. Contracts and personal preference take the place of symbolic law, undermining the authority of institutions, tradition, and the law. As a result, the subject looks for instant gratification rather than the traditional neurotic question, "What does the Other want from me?" Subjects who lack symbolic mediation become agitated, disjointed, and more likely to turn to quick fixes, such as drugs, alcohol, or immediate solutions.

The conclusion emphasizes how important psychoanalysis is even in light of these cultural shifts. Current symptoms, such as collective hysteria, altered forms of depression, anorexia, and banal perversion, show that psychic life is profoundly social and cultural and cannot be boiled down to individual psychology. The new economy of the psyche shows how difficult it is for people to set boundaries in a society that declares their extinction. A framework for comprehending and treating these emerging pathologies is provided by psychoanalysis, which pays attention to desire, castration, and lack. Therefore, the clinic needs to take into account both the cultural discourse that reshapes subjectivity and individual unconscious processes.